

A BÁBOLNAI MÉNESBIRTOK, MINT TÖRTÉNETI TÁJ

THE HISTORICAL LANDSCAPES OF BÁBOLNA

SZERZŐ:
FEKETE J. CSABA

LEKTOR:
SZILÁGYI KINGA

A TÖRTÉNETI TÁJ FOGALMA A
KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELME
FELADATAINAK ÉS ELVEINEK
SZEMSZÖGÉBŐL

MAGYARORSZÁG 2008. februárjában csatlakozott az Európai Történeti Táj Egyezményhez, közel hét évvel később, mint ahogyan a *történeti táj* a ma is hatályos 2001. évi LXIV. a kulturális örökség védelméről szóló törvényben, a műemlékvédelem sajátos tárgyai között (38. §), fogalmilag megjelent. A műemléki területek tájleptékű kulturális örökségének védelmi kérdését azonban ez a törvény - szabályozás híján - nyitva hagyja, így a *történeti táj*, ma még „üres” örökségvédelmi kategória. Ennek pótlása, így hazánkban az egyezmény megfelelő alkalmazásának biztosítása a jövő kulturális örökségvédelmének alapvető jogszabály alkotási feladata kell(ene) legyen.

Mindezek fényében talán különösnek hat, hogy a *táj*, vagy a *tájkép* védelmét a kulturális örökségvédelem közel húsz éve tűzte zászlajára.¹ Ugyanakkor 1996 óta a tájképvédelemmel kapcsolatos természet- és tájvédelmi, építésügyi, területrendezési és fejlesztési jogszabályok száma több mint egy tucat.² E tekintélyes számnak megfelelően alapos és korszerű a tájkép értékelésének szempontrendszere, valamint a vizsgálati eredmények térinformatikai feldolgozása is.

A tájfogalom változásáról és értelmezési lehetőségeiről adott áttekintés³ tehát nem lehet teljes a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi megközelítés után a harmadik, s egyben legújabb irányzatnak, a műemlékvédelmi megközelítés tájfogalmának bemutatása nélkül. A műemlékvédelmi - vagy a mai kifejezéssel elve a kulturális örökségvédelmi - megközelítés fogalomhasználatában keveredik a *táj*, a *történeti táj* és a *kultúrtáj* elnevezés aszerint, hogy a folyamatok kulturális vonatkozásainak előtérbe helyezése mellett a tájalakító tényezőknél melyik oldalát - a természetit vagy az emberit - hangsúlyozzák.

1 L. ennek hazánkban alapvető dokumentumát: *Kultúrtáj - történeti táj - műemlékvédelem. Nemzetközi tudományos tanácskozás Budapest-Keszthely, 1993. június 7-11. (Utókötet.)*

2 A legfontosabb, tájvédelemmel kapcsolatos, hatályos jogszabályok gyűjteményét Kollányi László: *Tájvédelmi övezet lehatárolásának új metodikája az Országos Területrendezési Tervben. c. tanulmányának melléklete in 4D (2007) 6. sz. adja.*

3 L. a 4D 2008. évi. 9. számban megjelent. s e cikk első részét adó írást.

1 kép: Csikótelep
látképe

(SAJÁT FELVÉTEL,
2004.)

2. kép: Hajdani istálló
Csemerházán

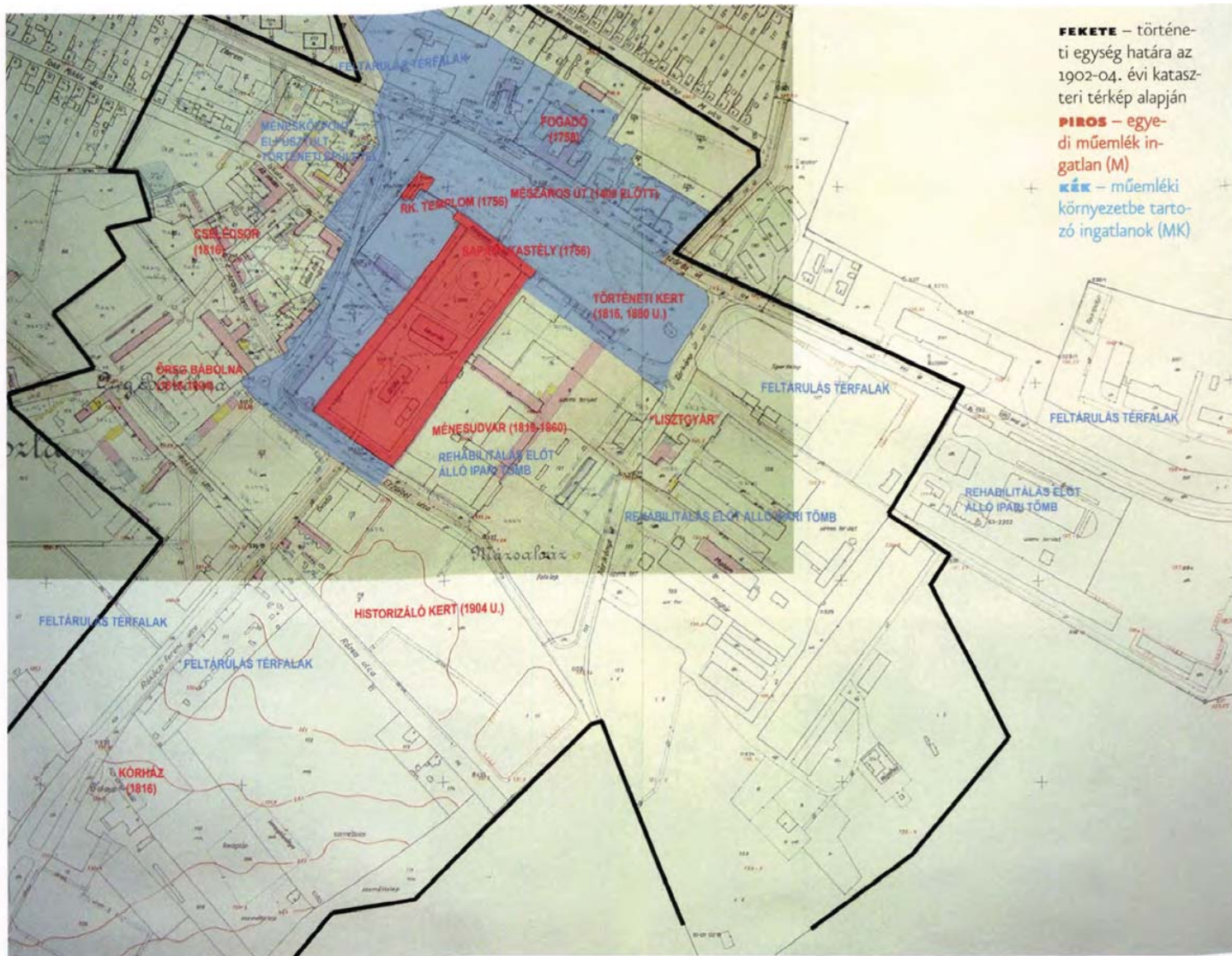
(SAJÁT FELVÉTEL,
2007.)

A kultúrtájat a Granadai Egyezmény (1985), a Nemzetközi Természetvédelmi Szövetség (IUCN) (1988), az ICOMOS (1993), továbbá Henry Cleere szakértő értelmezte. Hazánkban Fejérdy Tamás a következőképp határozta meg a kultúrtájat: *az ember és a természet együttes munkájának eredményeként létrejött olyan kulturális (történeti, műemléki, művészeti, tudományos, műszaki stb.) szempontból jelentős, részlegesen beépített terület (műemléki terület), amely jellegzetessége, egységessége révén topográfiailag körülhatárolható egységet alkot.*⁴ Tehát a kultúrtáj olyan szervesen kifejlődött történeti táj, ahol

a zárt topográfiai határok közötti funkcionális egységet hosszú távon időbeni és térbeli együttes változás, rövidtávon az állandóság jellemzi. Michael Dower, a vidékfejlesztés nemzetközileg elismert szakemberének meghatározása (1993) a tájalakító folyamatok aktualitását, kontinuitását veszi elsősorban figyelembe, amely szerint: *a kultúrtáj az a vidék, amelynek látványa az emberi tevékenység és a föld olyan jellegzetes kapcsolatának terméke és tükré, amely hosszú ideje kezdődött és ma is tart („folyamatos kultúrtáj”). Az olyan kultúrtájat, amelynek látványa egy lezárult múltbéli tevékenység*

⁴ Cleere, Henry: *Cultural Landscapes and World Heritage*. In: *Kultúrtáj - történeti táj - műemlékvédelem. Nemzetközi tudományos tanácskozás Budapest-Keszthely, 1993. június 7-11. (Utókötet.)* 71-81. p.

alapján jött létre, történelmi tájnak („fosszilis kultúrtáj”) nevezzük.⁵ A tájfogalom értelmezésének kulturális örökségi megközelítése mindemellett, az „asszociatív kultúrtáj” fogalmával, figyelembe veszi magának a természeti tájnak, vagy a tájat alakító kulturális tevékenységnek a helyi közösség számára kialakult jelentőségét, esetleg szimbolikus jelentését is.⁶

A tájfogalom kulturális örökségvédelmi megközelítésével, tehát Bábolna történelmi ménesbirtokát kultúrtájként értelmezve, nemcsak az egyedi tájértéket adó természetes és művi elemek védelmének feladata bontakozik ki, hanem a hely történelmi entitása kulturális hagyatékká, s ezzel az arabvérű lótenyésztés asszociációja, e tenyésztési és gazdálkodási forma tájalakító tevékenységének „fossziliái”, a folyamatosan meglévő hagyományos ember-táj kapcsolat a kulturális örökségi érték meghatározójává válhat.

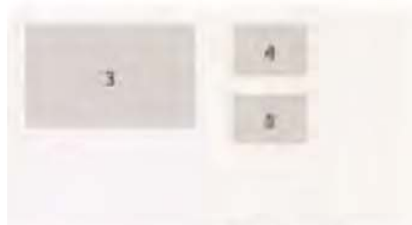
BÁBOLNA KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELME A JELENLEGI ORSZÁGOS ÉS HELYI SZABÁLYOZÁSBAN

Amíg hazánk intézményes műemlékvédelme több mint 150 esztendőre, addig a Bábolnán megjelenő országos szintű, adminisztratív műemléki védelem alig 30 éves múltra tekint vissza.⁷ A Ménesközpontban a jelenlegi jegyzék szerint egyedi műemléki (M) védelmet csak a r.k. templom és a Ménesudvar épületeinek egy része kap. Az ezt övező, mai műemléki környezet⁸ (MK) védelme alatt álló 2, 4, 5, 7, 8/1. hrsz. terület csak elenyészően kis részben fedi le a Ménesbirtok történelmi központjának egységét. A hatósági területi védelem (MJT) hiánya, illetve az egyedi védelem kijelölésének e korlátai okozták, hogy országos szinten, adminisztratív eszközökkel a Ménesközpont épületegyüttesének történelmi egységét, sőt még a központi

⁵ Kollányi László: Néhány gondolat a tájfogalomhoz. In: 4D (2006) 4. sz. 43-46. p.
⁶ Cleere, Henry: Cultural Landscapes and World Heritage. In: Kultúrtáj – történelmi táj – műemlékvédelem. Nemzetközi tudományos tanácskozás Budapest-Keszthely, 1993. június 7-11. (Utókötet.) 81. p.

⁷ A Nemezeti Ménesbirtok első, 1979-ben műemléki védelemben részesített épülete az 5-ös helyrajzi számon álló Ménesudvar, addigra felére csonkított együttese volt.

⁸ A SZ-J1 terven kijelölve. Értsd: Szabályozási és övezeti helyszínrajz. 1/1. (Beépített, ill. beépítésre szánt terület.) SZ-J1. (SZ-J1/6. szelvény) M 1:2000. In: Bábolna nagyközség szabályozási terv. Véleményezési dokumentáció. (Terv.: Varga László, REGIOPLAN, Győr, 2001.) Bábolna, Tervanyag.

3. kép: Bábolna Ménesközpont történeti területe és lefedettsége a hatályos műemlékvédelmi kategóriákkal (ELEMZÉS: FEKETE J. CSABA, 2004)

4. kép: A műemlékként védett Ménesudvar bejárata (SAJÁT FELVÉTEL, 2002.)

5. kép: a Ménesudvar nem védett részének bejárata az ún. 8-as istálló felé (SAJÁT FELVÉTEL, 2002.)

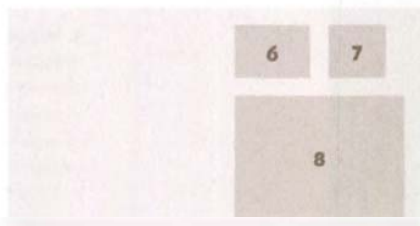
telektömböt sem sikerült teljességében a jelentős átalakításoktól és az üzemi terület durva beépítésétől megóvni.

Mivel Bábolna város hatályos szabályozási terve és helyi értékvédelmi koncepciója⁹ nem teljes körűen veszi figyelembe a történeti Ménesközpont kulturális örökségét, ezért Bábolna épített örökségének számos nem védett eleme (pl. a nagyméretű 8-as istálló a további két ménesudvarral, Öreg Bábolna istálló, cseléd- és kocsiházak, iskola, Lisztgyár stb.) nem kap sem műemléki (M), sem helyi (H) védelmet. Ezek többségükben a hatályos szabályozási terven meghatározott műemléki környezet (MK) határain kívül is esnek. Mindebből következik, hogy a Ménesközpont műemléki és

környezeti értékeit egyrészt a XX. század második feléből származó üzemi beépítés fennmaradása rontja, másrészt Öreg-Bábolna és a cselédsor területén jelenleg semmilyen törvényi határozat nem véd a korlátlan és műemléki szempontból kontrollálatlan bontásoktól, beépítésektől, területhasználatoktól, tájgondozástól és környezetrendezéstől. Műemléki védetség híján a még álló történeti épületek fennmaradására vagy hasznosításának műemléki szempontokból megfelelő irányára kicsi az esély.¹⁰

9 Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) 10. §./3/ a. pontja a helyileg védett értékeket sorolja fel. In: Bábolna nagyközség szabályozási terv. Véleményezési dokumentáció. (Terv.: Varga László, REGIOPLAN, Győr, 2001.) Bábolna, Tervanyag. Eszerint helyi védelemben a történeti együttesből csak a Kaszinó (137/2 hrsz), az ún. Kórházzsálló (109 hrsz), az ún. „Kiskastély” (8/1 hrsz) és a református templom (8/1 hrsz) épületét kell részesíteni.

10 Jól tükrözi e veszély realitását, hogy a négy épületből álló hangulatos cselédsor házaiból kettőt 2007-ben bontottak le.

6. kép: Csendélet Farkaskúton, háttérben a régi lóistálló (SAJÁT FELVÉTEL, 2007.)

7. kép: A helyi értékvédelem alatt álló volt Kaszinó épülete (SAJÁT FELVÉTEL, 2004.)

8. kép: A Ménesközpont történeti egységét és feltárlási útvonalait figyelembe vevő műemlékvédelmi javaslat (FEKETE J. CSABA, 2004.)

A Ménesközpont hajdani egységén túlmutató történeti település- és tájszerkezeti, valamint funkcionális kapcsolatokat, a történeti Ménesbirtokot semmilyen szabályozás sem védi.¹¹ A Ménesbirtok majorjait az elnéptelenedés, valamint védelem nélküli épületeinek teljes pusztulása fenyegeti úgy, ahogyan a XX. század második felében nyomtalanul elpusztult Nagy-Bábolna, Jäger-major, István-ház és Karabuka épületegyüttese.

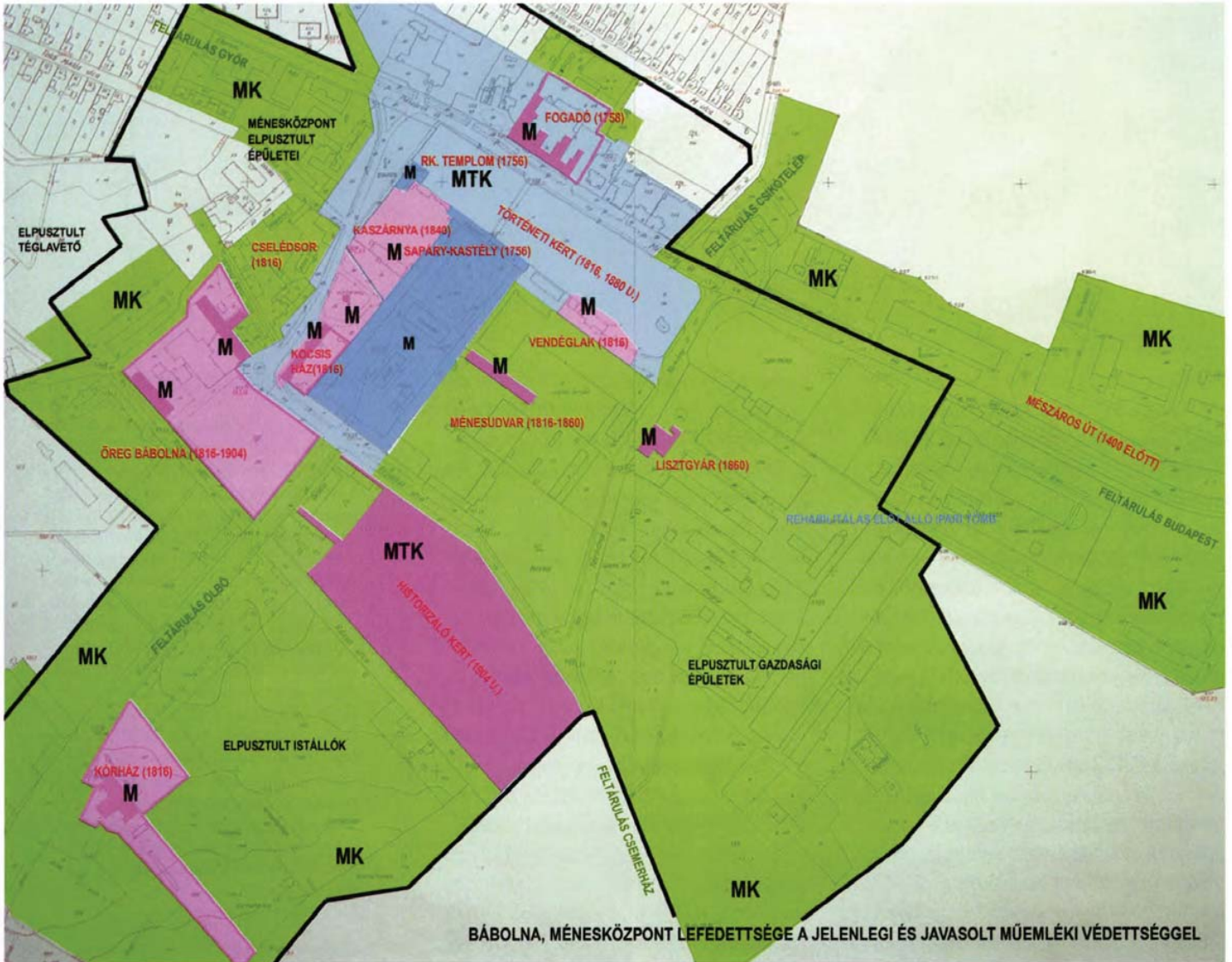
A BÁBOLNA TÖRTÉNETI TÁJ VÉDÉSI JAVASLATAI, ÉRTÉKMEGŐRZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Az országos szintű adminisztratív műemléki védelem kezdeményezése és lefolytatása minden esetben egy olyan felülről jövő és sajátos beavatkozás, amelynek jellege *kulturális*. Ez a műemlékvédelem eszközeivel megteremtett szakmai alap biztosíthatja a további jogi, gazdasági, építészeti (tájrendezési, településfejlesztési) beavatkozások megfelelő irányát. A *történeti táj* kategóriájú műemléki védelem alapvető célja – Bábolna esetében is – nemcsak az örökség megőrzése, hanem a hagyományos tájhasználat és tájművelés „dinamikus egyensúlyának” visszaállítása, illetve fenntartása, amely nem zárja ki a környezetbe léptékével és rendeltetésének jellegével illeszkedő új fejlesztéseket sem. A bábolnai Ménesbirtok még fennmaradt történeti épület- és gazdaság-együttesének műemléki védelmére a műegyüttes és részeinek elhelyezkedése, kiterjedése, valamint a mai közigazgatási adottságok figyelembevételével,¹² a terület történeti egységében, differenciált

műemlékvédelmi kategóriák¹³ alkalmazása javasolt. A Ménesbirtok teljes területére kiterjedő, egységes és differenciált műemléki védelmi kategóriák együttes, de területileg megkülönböztetett alkalmazásával lehetne a történeti birtokot strukturáltan védeni, illetve a jelenlegi és eljövendő építészeti, település szerkezeti, tájalakítási folyamatokat ezzel szakmailag a legmagasabb szinten kontrollálni. Talán a kulturális örökségvédelmi törvény ereje – kellő jogi szabályozás után – és a jelentősebb szakmai kontrol akadályt állítana a további bontások, illetve az új, a terület jelentőségéhez méltatlan beépítések, vagy a meglévők fenntartása elé. A történeti együttes környezetének rendezése – rehabilitációja – csak az egységes védelem révén történhet a műemléki szempontokat figyelembe vevő, a KÖH illetékeseivel, műemléki szakemberek, tájépítészek bevonásával folytatott előzetes szakmai konzultáción alapuló tervek megvalósításával. Az országos szintű, törvény erejével védő műemléki védelem adhatja szakmai alapját a történeti műegyüttesre kidolgozott, a történeti alapfunkciót megtartó, de a mai kulturális és turisztikai igényekkel is bővített hasznosítási és rehabilitációs programnak – *kezelési tervnek* – is, amelynek szerves részét képezheti a belső ipari övezet felszámolása, beépítésének építészeti helyreállítása, s mindehhez magántulajdonosai partnerként való bevonása.

11 Bábolna Helyi Építési Szabályzata (HÉSZ) 10, 11, 12. §. Gondoskodik, illetve a 10. §. /3/ c-d. pontja sorolja fel a helyileg védett természeti értékeket, amelyek az összefüggő természeti örökségből csak a környezet egy-egy elemét, kisebb egységét, jelentősebb szoliter egyedét vagy növény társulását tartalmazza. Például a Ménesudvarban áll Magyarországra legidősebb „egylevelű” akácfája, amit 1710-ben ültettek. Törzskerülete meghaladja a 10 métert. A Mészáros út mentén húzódó kert első, XIX. századi változatában a keletnyugati harántengelyre merőlegesen három sétányt alakítottak ki. Az épületszoport axisában a kaputól vezetett út egyenesen haladt a főépület kocsibehajtója felé. A sétányokat egyszerű fasorok (hárs- és gesztenyefák) kísérik ma is. Az 1902. évi kataszteri térkép már a kert íves vonalú, olykor szeszélyesen vezetett utakkal történt feltárását mutatja, a két oldalsó sétány nélkül, meghagyva a ma is látható fő- és harántengelyt. Az 1930-as évek előtt a kert keleti részében tekepálya, télen kocsolyapálya működött. Az Erzsébet-park a Tárkányi út és az Erzsébet út torkolatánál, a Ménesudvartól délkeletre terül el. Első formájában az 1860. évi térkép ábrázolja. Északi határát az 1902. évi térkép „Mázsház”-ként nevezi. Később a terület nyugati része beépült, a vízfolyással, kis tóval is rendelkező liget nagyobb része fennmaradt. A Csikóudvar déli határában fekvő mai arborétum Dendrarium alapítása (1965) Dr. Burgert Róbert nevéhez fűződik. A területen korábban legelőgazdálkodást folytattak, így természetes és zárt növénytakaró csak a gyepszíntben volt. A jelenlegi cserje, örökzöld- és lombosfa-állomány teljes egészében telepített. Az Arborétum létesítésének célja a változatos növényállomány biztosítása volt a település zöldfelületeinek esztétikus kialakításához. A mintegy 500 különböző fajú, fajtájú növényből 335 lombos-, 156 örökzöld fa és cserjefaj található az Arborétumban. A kuriózumok között megemlíthető a két színben (világos és haragoszöld) pompázó bírcses nyír (*Betula pendula*), a mamutfenyő (*Metasequoia glyptostroboides*) és az örökzöldek, ciprusfélék nagy választéka. 1992. november 23-a mérföldkőnek számított a Bábolnai Arborétum történetében, mert Bábolna nagyközség képviselőtestülete helyi jelentőségű természetvédelmi területté nyilvánította a növénygyűjteményt.

12 Ezért nem került a javaslatban védelemre Bábolna városnak a történeti Ménesközponton kívül eső, XX. századi települése, valamint a Bana felé eső zártkertek.

FEKETE – történeti egység határa az 1902. évi kataszteri térkép alapján
SÖTÉTKÉK – a már védett egyedi műemlék ingatlan (M)
VILÁGOSKÉK – meglévő műemléki környezetbe tartozó ingatlanok (MK)

RÓZSASZÍN – egyedi műemléki védelemre javasolt épület és telke (M, MTK)
ZÖLD – a kiterjesztett műemléki környezetbe újonnan javasolt ingatlanok (MK)

FEKETE – Bábolna város bel- és külterületének mai közigazgatási határa
RÓZSASZÍN – egyedi műemléki védelemre javasolt ingatlanegységek (M, MTK)
ZÖLD – műemlék történeti táj javaslata – Bábolna történeti ménesbirtok területe az elcsatolt részekkel (MTT)

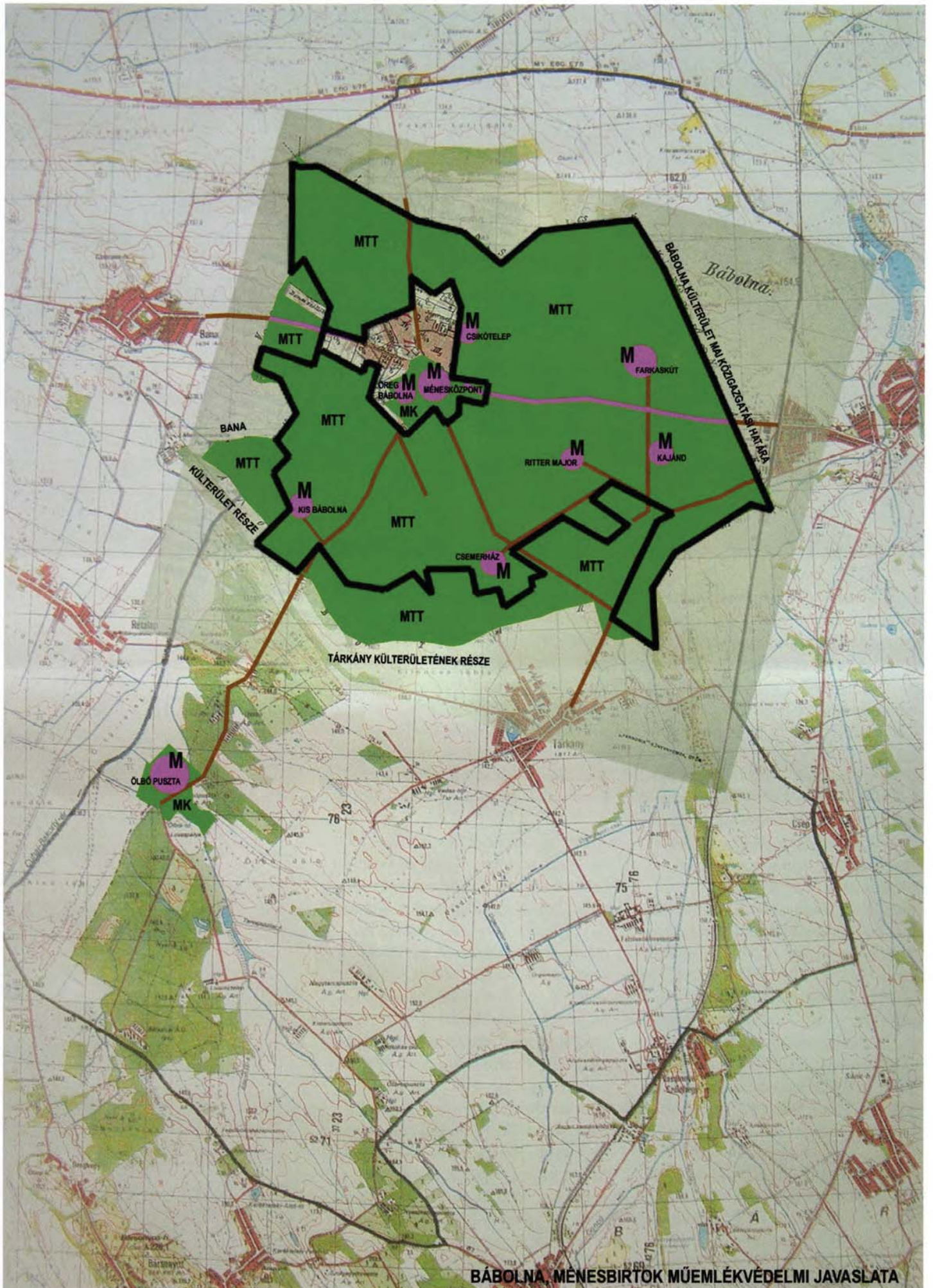
9. kép: Bábolna, Ménesbirtok műemlékvédelmi javaslata (FEKETE J. CSABA, 2004.)

A műemléki védettség lehetőséget teremthet a Ménesközpont és a jelentősebb majorok hiteles helyreállítására és kertjeivel, a továbbra is hagyományosan megművelt, gondozott tájjal (birtokkal) egységben való bemutatására. A védetté nyilvánítással olyan jogi és pénzügyi, pályázati lehetőségek nyílnak meg az ingatlanok tulajdonosai és kezelői előtt, amelyek segítségével a helyreállítás és rehabilitáció támogathatóvá, részben finanszírozottá válik. Ezen kívül az egységes védelem hozzájárulhat elszigetelt, de különösen értékes magánterületek esetleges állami kisajátításához, és ezáltal a terület egységes tulajdonviszonyainak visszaállításához illetve kezeléséhez is. A műemléki védelem a védetté nyilvánításra javasolt területet megmentené az esetleges további funkcióidegen és a műemléki értékekhez nem méltó hasznosítástól illetve ilyenek fenntartásától.

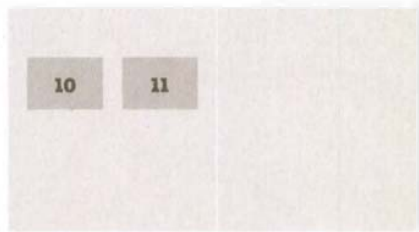
A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok nemzetközi hírvének megfelelően egy nemzetközi összefogás keretében kíván a kulturális világörökség elnyerésére pályázni. Az európai történelmi lótenyésztő helyszínek és bemutatóhelyek – Szlovéniában Lipica, Csehországban Kladruby Nad Laben,

Lengyelországban Janow-Podlaski és Michalow, Németországban Marbach és Neustadt an der Dosse, Franciaországban Chantilles és Pompadour, Spanyolországban Jerez de la Frontera stb. – egy láncolatot alkotva a hazai két legjelentősebb helyszín, Mezőhegyes és Bábolna kapcsolódásával együttesen pályázhatnának egy nemzetközi egyezmény megkötése után. A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok kulturális világörökségi védelme és az ezzel kapcsolatos felterjesztés is feltételezi a hazai legmagasabb, országos szintű, törvényi műemléki védettség biztosítását. Az egységes műemléki védettség, s a majdani világörökségi helyszín a lótenyésztő szakma által különösen megbecsült Bábolna szélesebb körű társadalmi érvényesülését is elősegítené. A Magyarország egykor egyik legértékesebb és legnagyobb szabású lótenyésztő birtokaként számon tartott Bábolna gazdasági épületegyüttesének eredményes helyreállítása ráirányíthatja e műfaj és e helyszín fontosságára nemcsak a szakma, hanem a nagyobb közönség figyelmét is.

13 M (egyedi védettségű műemlék ingatlan) -ként javasolt védeni minden olyan mai ingatlant, amelyen műemléki értéket megtestesítő történeti épület áll; MTK (műemlék történeti kert) – olyan mai ingatlan, amely történeti kert, vagy annak szerves része; MK (műemléki környezet) alá javasolt vonni minden olyan mai belterületi ingatlant, amely nemcsak műemlék ingatlanhoz kapcsolódik, hanem az együttes történeti határain belül fekszik, vagy a történeti épületek feltárását, illetve a hagyományos megközelítési irányokból a település arculatát meghatározza, tehát így a műemléki környezet teljes egészében lefedi a történeti épületegyüttes telepítési struktúráját és elemek feltárulását; MTT (műemlék történeti táj) -ként javasolt védeni minden olyan mai külterületi ingatlant, amely a mai közigazgatási besorolástól függetlenül a történeti birtok szerves – a korabeli telepítési struktúrában megjelenő és egységesen művelt – része volt.

BÁBOLNA, MÉNESBIRTOK MŰEMLEKVÉDELMI JAVASLATA

10. kép: Kisbábolna távoli lát képe vihar előtt

(SAJÁT FELVÉTEL, 2004.)

11. kép: A Ménesközpont történeti területének durva XX. századi ipari beépítése

(SAJÁT FELVÉTEL, 2004.)

Az egységes védetté nyilvánítás lehetőségét teremthet a Ménesbirtok egységes helyreállításához és bemutatásához, amelynek révén a helyreállított műegyüttes igen jelentős idegenforgalmi vonzerőt jelentene a régió és az ország számára is. A helyreállított Ménesközpont bemutatása jó példával szolgálhat más történeti együttesek helyreállításához, s a lehetőség megteremtése a rekonstruált műegyüttes társadalmi birtokbavételére egyben a helyi identitástudat növelésének is eszköze lehet. A rehabilitáció kiterjesztése szükséges azokra a majorokra – mint a bábolnai lótenyésztés történeti helyszíneire – is, melyeken ma nem a Nemzeti Ménesbirtok lótenyésztése folyik, hanem üresen állnak és pusztulnak, vagy amelyeken a Bábolna Rt. telephelye üzemel. Különösen a XVIII. századi eredetű Csemerháza és a későbbi, de jó fekvésű Farkaskút, Kajánd és Ritter-udvar funkcionális és építészeti-tájépítészeti rehabilitációja – a gazdaság újraélesztése és rekonstrukciója – javasolt. Ennek realitását és megfelelő útját ma Kis-Bábolna lovasfarmként való újrashonosítása kiválóan mutatja, amely a Ménesbirtokkal együttműködve kínálja korszerű oktatási és lovasprogramjait.

A Shagya-arab gén fennmaradásán túl, ugyanis Bábolnán megmaradt és működik a lótenyésztés helyi sajátossága, a Ménesközpont és a külső majorok (Csikóudvar, Ölbő) között térben és „technológiában” megosztott tenyésztési módszere is, amelyhez ma már az említett kisbábolnai magánvállalkozás értékmegőrző programmal, együttműködő módon kapcsolódik.

A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok, illetve az arab lótenyésztés kulturális örökségének értékéhez méltó történeti táj-, birtok- és gazdálkodásstruktúrára megőrzése és a tájhasználati hagyományokra alapozott, minőségi és értékőrző fejlesztése a mai Bábolna város vezetése számára nem jelent elfogadható – tehát rövid idő alatt, nagy profitot hozó, gyors és látványos – településfejlesztési megoldást. A történeti táji védelem koncepcióját ezért a várost övező tájban, egy közel 300 hektáros, tehát szinte településméretű, külföldi magántulajdonba jutott területen, a szükséges közútépítési és egyéb infrastrukturális beruházásokkal létesítendő ipari park koncepciója – úgy tűnik, sikerrel – szorította ki.¹⁴

14 Kilóg a lóláb. Megbundázták a Bábolnai Ménesbirtok értékesítését? In: HVG 2007/25. sz. (június 21.) ugyanakkor a SZ-1 terven jelenleg még ennél jóval kisebb terület van e célra kijelölve. In.: Bábolna nagyközség szabályozási terv. Véleményezési dokumentáció. (Terv.: Varga László, REGIOPLAN, Győr, 2001.) Bábolna, Tervanyag.

SUMMARY

THE HISTORICAL LANDSCAPES OF BÁBOLNA

IN 2008, FEBRUARY Hungary joined the Convention of European Historical Landscapes. The protection of landscape as cultural heritage has been in the forefront of heritage preservation for nearly twenty years in Hungary. The overview of the landscape concept and its interpretational options has to be based not only on nature and social geography, but on the aspects of protection of historic, cultural values. The interpretation of the historical stud possession of Bábolna as a cultural landscape underlines the protection of the natural and built elements giving the unique landscape value. On the other hand the historicism of the place turns into a cultural legacy. In this way the Arab horse-breeding, together with its breeding and farming forms have the imprints in the landscape structure and characteristics, therefore the fluently existing, traditional man-landscape interactions determine the cultural heritage values. Unfortunately neither the protection of the historical landscape nor the sustainable development based on traditional landscape use and horse breeding belong into the development concepts of the present municipality leadership of Bábolna town.